

MUHIMLIK VA AUDITORLIK RISKI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Turayeva Gulizahro

Gulisaton davlat universiteti dotsenti

Qo'chqorova Diyora

Gulisaton davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi auditorlik jarayonida muhimlik va auditorlik riski tushunchalarining mazmuni, ularning o'zaro bog'liqligi hamda audit sifatiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, muhimlik darajasini belgilash va auditorlik riskini baholashning amaliy jihatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: muhimlik, auditorlik riski, xatolik, moliyaviy hisobot,

Аннотация: В данной работе анализируется содержание понятий существенности и аудиторского риска в процессе аудита, их взаимосвязь и влияние на качество аудита. Также рассматриваются практические аспекты определения уровня существенности и оценки аудиторского риска.

Ключевые слова: существенность, аудиторский риск, ошибка, финансовая отчетность, внутренний контроль

Annotation: This thesis analyzes the content of the concepts of materiality and audit risk in the audit process, their interrelationships and impact on audit quality. It also covers the practical aspects of determining the level of materiality and assessing audit risk.

Keywords: materiality, audit risk, error, financial reporting, internal control

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida auditorlik faoliyati moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Auditorlik jarayonida ikki asosiy tushuncha - muhimlik va auditorlik riski - audit ishining samaradorligini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. Muhimlik moliyaviy axborotdagi xatolik yoki buzilishlarning qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir darajasini ifodalasa, auditorlik riski esa noto'g'ri auditorlik xulosasi berilish ehtimolini bildiradi. Auditorlik riski esa noto'g'ri auditorlik xulosasi berilish ehtimolini bildiradi, ya'ni moliyaviy hisobotda mavjud muhim xatoliklar aniqlanmay qolishi xavfini anglatadi. Auditor har bir mijoz korxona uchun muhimlik darajasini belgilashda moliyaviy ko'rsatkichlar, foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan ehtiyoji hamda korxona faoliyatining xususiyatlarini hisobga oladi. Auditorlik riski uch asosiy komponentdan tashkil topadi:

1-rasm Auditorlik riskining asosiy komponentlari

Ajralmas risk korxonaning tabiiy faoliyatidan kelib chiqadigan xatolik ehtimolini bildiradi, nazorat riski esa ichki nazorat tizimining samaradorligiga bog'liq bo'ladi. Aniqlanmaslik riski esa auditor tomonidan amalga oshirilgan tekshiruvlar jarayonida xatoliklarning aniqlanmay qolish ehtimolini ifodalaydi. Ushbu uch komponentning ko'paytmasi umumiy auditorlik riskini tashkil etadi. Ushbu formula

auditorlik riskining tarkibiy qismlarini matematik jihatdan ifodalaydi va audit sifatini boshqarishda muhim vosita hisoblanadi

$$AR=IR\times CR\times DR$$

Muhimlik va auditorlik riski o'rtasidagi bog'liqlik

Muhimlik darajasi	Auditorlik riski darajasi	Auditorlik yondashuvi	Natija
Yuqori muhimlik	Yuqori risk	Kamroq detalli tekshiruv, umumiy tahlil	Xatoliklarni aniqlash ehtimoli nisbatan past
Yuqori muhimlik	Past risk	Standart audit proseduralari	Xatoliklar kam bo'lsa ham umumiy ishonchlilik yuqori
Past muhimlik	Yuqori risk	Kengaytirilgan, chuqur tekshiruv	Xatoliklarni aniqlash ehtimoli yuqori
Past muhimlik	Past risk	O'rtacha darajadagi tekshiruv	Auditorlik jarayoni muvozanatli olib boriladi

Muhimlik va auditorlik riski o'rtasidagi bog'liqlik teskari proporsional xarakterga ega. Ya'ni, muhimlik darajasi qanchalik yuqori belgilansa, auditorlik riski shunchalik oshadi, chunki kichik xatoliklar e'tibordan chetda qolishi mumkin. Aksincha, muhimlik darajasi past bo'lsa, auditor ko'proq tafsilotlarni tekshiradi va bu auditorlik riskini kamaytiradi. Shu nuqtayi nazardan, auditorlik jarayonida muhimlik va riskni to'g'ri muvozanatlash juda muhimdir. Bu muvozanat auditorlarga resurslarni samarali taqsimlash, audit hajmini optimallashtirish va eng muhim sohalarga e'tibor qaratish imkonini beradi. Natijada moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi oshadi va foydalanuvchilar uchun aniq hamda haqqoniy axborot taqdim etiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, muhimlik va auditorlik riski o'rtasidagi bog'liqlik auditorlik nazariyasi va amaliyotining asosiy tayanchlaridan biri hisoblanadi. Ushbu ikki tushuncha bir-birini to'ldiruvchi va o'zaro teskari bog'langan omillar sifatida audit jarayonining samaradorligini belgilaydi. Muhimlik darajasini to'g'ri belgilash auditorning qaysi xatoliklar moliyaviy hisobotga sezilarli ta'sir ko'rsatishini aniqlashga yordam beradi, auditorlik riskini baholash esa tekshiruv jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatoliklarni oldindan aniqlash imkonini yaratadi. Aynan shu ikki omilning uyg'unligi auditorlik xulosasining ishonchliligini ta'minlaydi. Bugungi kunda xalqaro audit standartlarida ham muhimlik va riskni birgalikda baholash talabi qo'yilgan bo'lib, bu audit sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Fayziyev Sh.N., Do'smurotov R.D., Karimov A.A., Qo'ziev I.N., Avloqulov A.Z. Audit: darslik. – Toshkent: TMI, 2014.
2. G'ulomov S.S. Buxgalteriya hisobi va audit. – Toshkent, 2017.
3. Karimov A.A., Islomov F.R., Avloqulov A.Z. Xalqaro audit. Darslik: T-2024 yil 168-bet.
4. Messier W.F. Auditing and Assurance Services. – McGraw-Hill, 2016.
5. Soliyev B.X. Audit va nazorat. – Toshkent, 2018.
6. Рахматов, О., Нуриев, К. К., & Тошбаева, Ш. К. (2014). Безотходная комплексная переработка плодов дыни. In техника и технологии: пути инновационного развития (pp. 222-226).
7. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., Korabekova, S., & Bakhronova, M. A. (2022, December). Determination of the total resistance of the ploughshare when the blade is blunted. In IOP

- Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1112, No. 1, p. 012014). IOP Publishing.
8. Obidov, A., Nuriev, K., Allanazarov, M., Kurbonov, E., & Khudoyberdiev, R. (2021). Parameters of tillage working bodies. In E3S Web of Conferences (Vol. 284, p. 02012). EDP Sciences.
9. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. O. (2022, August). Comprehensive assessment of the degree of flooding of soil-cutting working bodies (on the example of plow shares). In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012069). IOP Publishing.
10. Rakhmatov, O., Rakhmatov, F. O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2022, August). Development and justification of the thermal parameters of a mechanized rotary blancher. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012068). IOP Publishing.
11. Панферова, И. В. (2016). Учебная мотивация как психолингвистический аспект профессионально-ориентированного обучения иностранному языку в неязыковых вузах. Приволжский научный вестник, (1 (53)), 122-125.
12. Raxmatov, F. O., Raxmatov, O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2021, October). Combined dryer with high efficiency for drying high-moist agricultural products. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 868, No. 1, p. 012076). IOP Publishing.
13. Panferova, I. V., & Pak, S. V. (2022). A complex approach to the formation of a safe developmental environment in preschool educational institutions. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 10(2), 33-41.

14. Рахматов, О. О., Рахматов, О., Нуриев, К. К., & Тўхтамишев, С. С. (2019). Мини технологическая линия по безотходной переработке плодов дыни. In вклад университетской аграрной науки в инновационное развитие агропромышленного комплекса (pp. 332-337).
15. Panferova, I., & Kim, Y. (2021). Conversion as a system-structural formation and lexical-semantic cohesion of terminological vocabulary. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(1), 512-516.